

СУЧАСНІ ТЕОРІЇ МИРУ ТА КОНФЛІКТІВ

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Перший (бакалаврський)</i>
Галузь знань	<i>05 - соціальні та поведінкові науки</i>
Спеціальність	<i>054 Соціологія</i>
Освітня програма	<i>Врегулювання конфліктів та медіація</i>
Статус дисципліни	<i>нормативна</i>
Форма навчання	<i>очна(денна)</i>
Рік підготовки, семестр	<i>3 курс, осінній семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>3 кредити</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>Залік</i>
Розклад занять	<i>Лекційне заняття на два тижні та семінарське заняття щотижня</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	Лектор: кандидат політичних наук, доцент, Багінський Андрій Владиславович, e-mail: andrei.baginsky@gmail.com Семінарські: кандидат політичних наук, доцент, Багінський Андрій Владиславович, e-mail: andrei.baginsky@gmail.com
Розміщення курсу	https://do.ipu.kpi.ua/course/view.php?id=356

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Основна мета навчальної дисципліни: формування у студентів розуміння сутності сучасних теорій конфліктів та миру, шляхів врегулювання конфлікту, що спираються на новітні соціологічні дослідження. Навчальна дисципліна «Сучасні теорії миру та конфліктів» належить до циклу професійної підготовки (за вибором).

Завдяки засвоєнню змісту дисципліни студенти матимуть можливість аналізувати сучасні теорії конфліктів та миру, шляхи врегулювання конфлікту, що спираються на новітні соціологічні дослідження. Викладач надаватиме цілісний огляд багатоманітних типів сучасних конфліктів та характеризує соціальні причини їх виникнення. На заняттях буде виявлено особливості новітніх форм миротворчої діяльності. Викладач продемонструє роль посередництва і переговорів у врегулюванні і трансформації конфлікту. Буде розглянуто теоретичні підходи щодо управління конфліктом та заходи миробудівництва. Студенти вмітимуть здійснювати аналіз причин, динаміки та наслідків конфлікту через побудову карти конфлікту на семінарських заняттях. Від студентів очікується вміння застосовувати положення сучасних теорій конфлікту та миру до аналізу російсько-української війни. Для проміжної атестації з дисципліни передбачається здатність студента здійснювати критичний аналіз умов конфлікту та способів підтримання миру на основі новітніх концепцій, що будуть викладені у курсі. Для провадження подальшої професійної діяльності студенти набувають навичок формулювання переговорних позицій під час врегулювання конфлікту, отримують

знання щодо основ медіації та засад проведення діалогу. Для максимальної оцінки з заліку передбачається критичне володіння студентами положень розглянутих теорій миру та конфліктів, знання взаємозв'язків між механізмами миротворчості, миробудівництва та демократизації, а також здатності вільно наводити приклади миротворчої діяльності у соціально-політичних конфліктах сучасності в різних країнах, послуговуючись теоріями миротворчості.

Відповідно до освітньо-професійної програми "Врегулювання конфліктів та медіація" в процесі засвоєння дисципліни набуватимуть такі здатності:

ЗК 01 Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК 10 Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ФК 09 Здатність здійснювати аналіз соціальних причин та наслідків конфлікту.

ФК 10 Здатність організувати та підтримувати безпечний та комфортний простір для конструктивних переговорів.

ФК 11 Здатність здійснювати процедуру медіації, налагоджувати та підтримувати комунікацію між різними сторонами конфлікту.

ФК 12 Здатність вести інформаційно-просвітницьку діяльність на територіях, що перебувають (або тривалий час перебували) в зоні бойових дій.

ФК 13 Здатність здійснювати миротворчу діяльність відповідно до норм міжнародного та вітчизняного права та загальнолюдських етичних міркувань.

Після засвоєння дисципліни студенти мають демонструвати результати навчання:

РН 08 Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.

РН 13 Розуміти соціологічні теорії конфліктів та миру, причин та особливостей перебігу регіональних та етнічних конфліктів у світі, методів та процедур їх врегулювання та попередження.

РН 15 Відслідковувати актуальну ситуацію в процедурі медіації, прогнозувати її розвиток, скеровувати перемовини відповідно до етапів медіації.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Дисципліна «Сучасні теорії миру та конфліктів» є вибірковою і посилює компетентності, що забезпечуються нормативними дисциплінами.

3. Зміст навчальної дисципліни

Перелік тем

Розділ 1. Збройні конфлікти, масове насильство та миробудівництво.

Тема 1.1. «Конфлікт» та «мир» як поняття у сучасних соціальних теоріях.

Тема 1.2. Міжнародні та національні виміри збройних конфліктів.

Тема 1.3. Соціальні причини та динаміка конфліктів та миру.

Тема 1.4. Війна як різновид соціально-політичного конфлікту.

Тема 1.5. Геноцид як прояв масового насильства.

Тема 1.6. Підтримка миру та миробудівництво на сучасному етапі.

Тема 1.7. Жертви конфлікту у фокусі сучасних теорій миротворчості.

Тема 1.8. Соціальні наслідки примусової міграції.

Тема 1.9. Політичні, економічні та ідеологічні виміри ліберального миру.

Розділ 2. Мирні процеси, медіація та постконфліктне врегулювання

Тема 2.1. Мирні процеси та переговори.

Тема 2.2. Медіація у мирних процесах.

Тема 2.3. Місцева миротворчість як ресурс врегулювання конфлікту.

Тема 2.4. Стратегії управління конфліктом.

Тема 2.5. Постконфліктне врегулювання як подолання наслідків насилля.

Тема 2.6. Сутність правосуддя перехідного періоду.

Тема 2.7. Механізми правосуддя перехідного періоду.

Тема 2.8. Примирення як мета і процес постконфліктного врегулювання.

Тема 2.9. Мобілізація держави та громадянського суспільства у російсько-українській війні.

4. Навчальні матеріали та ресурси

Базова:

- 1. Багінський А.В. Еволюція теорій врегулювання збройних конфліктів у другій половині ХХ сторіччя / А.В. Багінський // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право: зб. наук. праць. – Київ, 2020. – № 3. (47). – С.37-43.*
- 2. Багінський А.В. Заходи держави у постконфліктному суспільстві // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право: зб. наук. праць. – Київ, 2019. – № 1 (41). – С. 17-21.*
- 3. Багінський А.В. Мобілізація громадянського суспільства у конфлікті на Сході України // Ідеологія та політика. – № 2 (10). – 2018. – С.94-126 // Режим доступу: [https://ideopol.org/wpcontent/uploads/2019/01/_____2.%204.%202018.%20UKR.%20Baginsky i.pdf](https://ideopol.org/wpcontent/uploads/2019/01/_____2.%204.%202018.%20UKR.%20Baginsky%20i.pdf)*
- 4. Багінський А.В. Теорії модерної держави: війна та кристалізація // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право: зб. наук. праць. – Київ; Одеса: Типографія «Айс Принт», 2016. – № 1/2 (29/30). – С. 19-25.*
- 5. Багінський А.В., Коломієць Т.В., Якубін О.Л. Ліберальний мир, демократичний мир та національне державне будівництво у процесі врегулювання соціально-політичних конфліктів // Ідеологія та політика. - № 1 (23). - 2023. - С.127-148.*
- 6. Сучасні теорії миру та конфліктів: Комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студентів спеціальності 054 «Соціологія» / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; уклад.: Багінський А.В. – Електронні текстові дані (1 файл: 146 Кбїт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 55 с.*

Додаткова:

- 1. Альтернативні підходи до розв'язання конфліктів: теорія і практика застосування / Уклад. : Н. Гайдук, І. Сенюта, О. Бік, Х. – Львів: ПАІС, 2007. – 296 с.*
- 2. Від співпраці до примирення: посібник для лідерів громадянського суспільства / Під загальною редакцією Смірнова О.К. Автор-упорядники: Араджионі М.А., Брунова-Калісецька І.В., Гусєв А.І., Терещенко І.Г., Тищенко Ю.А. – Київ: Видавництво ЧП*

«Золоті Ворота», 2015 р. – 207 с.

3. Гуржій О., Лега А., Макаров В. *Узагальнення досвіду проведення миротворчих операцій в другій половині ХХ ст.* – К.: Ін-т історії України НАН України, 2004. – 94 с.

4. Гусев А. І. *До проблеми особистісно орієнтованої підготовки медіаторів / А. І. Гусев // Освіта та розвиток обдарованої особистості.* – № 7 (38), 2015. – С. 18-22.

5. Задорожна М. *Вирішення конфліктів як основа демократизації суспільної свідомості та підвищення ефективності державного управління // «Демократичне врядування». Науковий вісник.* – 2014. – Вип. 14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnyk14/fail/zadorozhna.pdf – Дата доступу 24.10.2018.

6. Зер, Говард. *Зміна об'єктива: новий погляд на злочин та правосуддя / пер. З англ. М. Яковлева // Г. Зер.* – К.: Унів. Вид-во „Пульсари», 2004. – 224 с.

45

7. Зерній Ю.О. *Як суспільства пам'ятають: механізми та властивості функціонування історичної пам'яті / Ю.О. Зерній // Стратегічні пріоритети.* – 2008. – № 4 (9). – С. 35–43.

8. Крушинський В. Ю. *Е.Блер і проблема мирного врегулювання у Північній Ірландії / В.Ю. Крушинський // Актуальні проблеми міжнародних відносин.* – Випуск 123 (частина І). – 2014. – С. 4-15.

9. Кутуєв П. *Модерн, модернізація та розвиток: ідеї та практики: Монографія / П.В. Кутуєв* – К.: Талком, 2015. – 467с.

10. Лисак Я. *Проблеми адміністративно-правового забезпечення підготовки військовослужбовців Збройних сил України до участі у миротворчих операціях // Национальный юридический журнал: теория и практика.* – Серпень. – 2015. – С.44-49.

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття.

На лекціях викладач формулює положення теорій сучасних теорій соціально-політичних конфліктів та миротворчості, демонструє кейси сучасних конфліктів, може відтворювати матеріал у вигляді презентації. Лекції відбуваються у формі діалогу, коли викладач задає зустрічні запитання аудиторії щодо навчального матеріалу, може попросити дати оперативну відповідь на поточне запитання, або матеріал попередніх занять. В процесі лекційних занять відбуваються 4 експресконтрольні на знання ключових понять навчального курсу.

N з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань
1	<p>Тема: “Конфлікт” та “мир” як поняття у сучасних соціальних теоріях.</p> <p>Основні питання: Сутність конфлікту. Структурні причини конфліктів. Типологія конфліктів. Збройний конфлікт як різновид конфлікту. Мир у негативному та позитивному розуміннях. Суб'єкти збройних конфліктів. Миротворчість, підтримання миру та миробудівництво як поняття сучасних соціальних теорій. “Ліберальний мир” як особлива модель миротворчості.</p> <p>СРС: Розбудова держави та розбудова миру: з'ясувати співвіднесеність механізмів.</p> <p>Дидактичні засоби: Зображувальні наочні посібники: таблиці та схеми.</p> <p>Література: Баз.: 4; Дод.: 4, 6.</p>
2	<p>Тема: Міжнародні та національні виміри збройних конфліктів.</p> <p>Основні питання: Система міжнародних відносин та глобальний порядок після Другої Світової війни. Політичний реалізм як концепція сучасного світового порядку. Діяльність ООН з підтримання миру після Другої Світової війни. Доповідь Брахімі (2000). Пріоритети миротворчої діяльності у доповіді Генерального Секретаря ООН (2009). Держава та внутрішньодержавні війни: специфіка взаємодії урядів, озброєних угруповань та зовнішнього втручання. Післявоєнна реконструкція як феномен сучасності. Відмінності між миробудівництвом та післявоєнною реконструкцією. Збільшення впливу громадського сектору на післявоєнну реконструкцію та миробудівництво.</p> <p>СРС: Типологія збройних конфліктів.</p> <p>Дидактичні засоби: Зображувальні наочні посібники: таблиці та схеми.</p> <p>Література: Баз.: 1; Дод.: 9.</p>
3	<p>Тема: Соціальні причини та динаміка конфліктів та миру.</p> <p>Основні питання: Розмежування причин та приводу конфлікту. Соціально-економічні детермінанти розділення суспільств. Соціальна нерівність в основі конфлікту. Місцеві, регіональні та міжнародні причини конфлікту. Інтерпретація конфлікту різними сторонами. Динаміка ескалації, стабілізації та деескалації. Контекстуальні фактори конфлікту. Політична влада як чинник динаміки конфлікту. Роль “спойлерів” у конфліктному врегулюванні. Локальні та міжнародні миротворчі ініціативи у вирішенні конфлікту.</p> <p>СРС: Розробка карти аналітичної конфлікту з урахуванням соціальних причин.</p> <p>Дидактичні засоби: Зображувальні наочні посібники: таблиці та схеми.</p> <p>Література: Баз.: 4; Дод.: 2, 8.</p>
4	<p>Тема: Війна як різновид соціально-політичного конфлікту.</p> <p>Основні питання: Сутність та типологія воєн. Відмінності воєн у XIX та XX сторіччях. Розбудова модерної держави та війна у теорії Ч. Тіллі. “Нові війни”: сутнісні характеристики за М. Келдор. “Холодна війна” як етап “нових воєн”. Постбіполярний етап у розвитку “нових воєн”. “Економіка війни” як фактор громадянських воєн. Політичне та економічне насилля та бунт як причини збройних конфліктів. Гібридні політичні режими у розгортанні війни.</p> <p>СРС: “Гібридні війни” як феномен сучасності.</p> <p>Дидактичні засоби: Зображувальні наочні посібники: таблиці та схеми.</p> <p>Література: Баз.: 1, 4; Дод.: 8.</p>

5	<p>Тема: Геноцид як прояв масового насильства.</p> <p>Основні питання: Визначення геноциду. Перше та друге покоління теорій геноциду. Ідеологія, дискримінація, расизм, дегуманізація як фактори геноциду. Суб'єкти та актори геноциду. Держава як актор геноциду. Участь у геноциді на індивідуальному та груповому рівнях. Зменшення соціального простору як прояв геноциду. Масові вбивства як засіб геноциду. Ідеологія насильства у здійсненні геноциду. Кейс Гватемали у теорії Р. Бретта. Кейс Руанди у дослідженні соціальних причин та наслідків геноциду.</p> <p>СРС: Переслідування та покарання за геноцид у міжнародно-правовому вимірі.</p> <p>Дидактичні засоби: Зображувальні наочні посібники: таблиці та схеми.</p> <p>Література: Баз.: 5; Дод.: 11.</p>
6	<p>Тема: Підтримка миру та миробудівництво на сучасному етапі.</p> <p>Основні питання: Порядок денний для миру ООН (1992) як документ епохи після “холодної війни”. Мир від “ІКЕА” та обмеження стандартизованих підходів ООН до миротворчості. Традиційні миротворчі операції у підтримці миру. Еволюція миротворчих операцій. Якісна зміна операцій з підтримки миру у 90-х рр.. Медіація та переговори у миротворчості. Миробудівництво в контексті трансформації конфлікту. Демобілізація, демілітаризація та реінтеграція як основні засади миробудівництва.</p> <p>СРС: Досвід реінтеграції Хорватії.</p> <p>Дидактичні засоби: Зображувальні наочні посібники: таблиці та схеми.</p> <p>Література: Баз.: 1, 4; Дод.: 5, 8, 9.</p>
7	<p>Тема: Жертви конфлікту у фокусі сучасних теорій миротворчості.</p> <p>Основні питання: Поняття “жертва конфлікту”. Класифікація та права жертв конфлікту. Теорія соціальної ідентичності про групову динаміку жертвовності. Конфліктний етос у груповій динаміці конфлікту. Д. Бар-Тал про вісім соціетальних вірувань конфліктного етосу. Дегуманізація та віктимізація як аспекти конфлікту. Роль жертв у миробудівництві. Теорії “відновного правосуддя”. Репарації як форма відновлення жертв конфлікту. Прощення, зцілення та співіснування у контексті національного примирення.</p> <p>СРС: “Закриття травми” як етап постконфліктного відновлення</p> <p>Дидактичні засоби: Зображувальні наочні посібники: таблиці та схеми.</p> <p>Література: Баз.: 2; Дод.: 10.</p>
8	<p>Тема: Соціальні наслідки примусової міграції.</p> <p>Основні питання: Примусова міграція як явище: ключові поняття. Загальні характеристики досвіду внутрішнього переміщення. Етапи примусової міграції. Соціально-психологічні аспекти примусової міграції. Подолання досвіду війни у соціо-культурних практиках. Історична пам'ять та реконструкція травматичного досвіду. Гендерні та вікові особливості примусової міграції. Міжнародно-гуманітарний аспект примусової міграції. Стратегія підтримки внутрішньо переміщених осіб.</p> <p>СРС: Правовий статус внутрішньо переміщених осіб в Україні.</p> <p>Дидактичні засоби: Зображувальні наочні посібники: таблиці та схеми.</p> <p>Література: Баз.: 5; Дод.: 7.</p>
9	<p>Тема: Політичні, економічні та ідеологічні виміри ліберального миру.</p> <p>Основні питання: Виміри ліберального миру у теоріях Мак-Джінті та Річмонда. Консервативна, ортодоксальна та емансипаторна моделі ліберального миру. Лібералізація політичних та економічних інституцій як передумова миру. Інтервенції у сфері верховенства права для досягнення ліберального миру. Вестернізація миротворчої діяльності. “Вілсонівська тріада” у розумінні миру. Неоліберальна складова втілення ліберального миру. Критика ліберального миру та альтернативні теорії миротворчості.</p> <p>СРС: Ліберальний мир та Україна.</p>

Дидактичні засоби: Зображувальні наочні посібники: таблиці та схеми.
Література: Баз.: 5; Дод.: 8.

Семінарські заняття

Основними цілями семінарських занять є закріплення та поглиблення знань, які отримані на лекціях та в процесі самостійної підготовки студентів, сприяння та розвинення у студентів навичок самостійного та аналітичного мислення, вміння вести дискусію, відстоювати власну точку зору, узагальнювати отриману інформацію.

N з/п	Назва теми
1	<p>Тема: “Конфлікт” та “мир” як поняття у сучасних соціальних теоріях. Основні питання: Сутність конфлікту. Структурні причини конфліктів. Типологія конфліктів. Збройний конфлікт як різновид конфлікту. Мир у негативному та позитивному розуміннях. Суб'єкти збройних конфліктів. Миротворчість, підтримання миру та миробудівництво як поняття сучасних соціальних теорій. “Ліберальний мир” як особлива модель миротворчості. СРС: Розбудова держави та розбудова миру: з'ясувати співвіднесеність механізмів. Дидактичні засоби: Зображувальні наочні посібники: таблиці та схеми. Література: Баз.: 4; Дод.: 4, 6.</p>
2	<p>Тема: Міжнародні та національні виміри збройних конфліктів. Основні питання: Система міжнародних відносин та глобальний порядок після Другої Світової війни. Політичний реалізм як концепція сучасного світового порядку. Діяльність ООН з підтримання миру після Другої Світової війни. Доповідь Брахімі (2000). Пріоритети миротворчої діяльності у доповіді Генерального Секретаря ООН (2009). Держава та внутрішньодержавні війни: специфіка взаємодії урядів, озброєних угруповань та зовнішнього втручання. Післявоєнна реконструкція як феномен сучасності. Відмінності між миробудівництвом та післявоєнною реконструкцією. Збільшення впливу громадського сектору на післявоєнну реконструкцію та миробудівництво. СРС: Типологія збройних конфліктів. Дидактичні засоби: Зображувальні наочні посібники: таблиці та схеми. Література: Баз.: 1; Дод.: 2.</p>
3	<p>Тема: Соціальні причини та динаміка конфліктів та миру. Основні питання: Розмежування причин та приводу конфлікту. Соціально-економічні детермінанти розділення суспільств. Соціальна нерівність в основі конфлікту. Місцеві, регіональні та міжнародні причини конфлікту. Інтерпретація конфлікту різними сторонами. Динаміка ескалації, стабілізації та деескалації. Контекстуальні фактори конфлікту. Політична влада як чинник динаміки конфлікту. Роль “спойлерів” у конфліктному врегулюванні. Локальні та міжнародні миротворчі ініціативи у вирішенні конфлікту. СРС: Розробка карти аналітичної конфлікту з урахуванням соціальних причин. Дидактичні засоби: Зображувальні наочні посібники: таблиці та схеми. Література: Баз.: 4; Дод.: 2, 8.</p>
4	<p>Тема: Війна як різновид соціально-політичного конфлікту. Основні питання: Сутність та типологія воєн. Відмінності воєн у XIX та XX сторіччях. Розбудова модерної держави та війна у теорії Ч. Тіллі. “Нові війни”: сутнісні характеристики за М. Келдор. “Холодна війна” як етап “нових воєн”. Постбіполярний етап у розвитку “нових воєн”. “Економіка війни” як фактор громадянських воєн.</p>

	<p>Політичне та економічне насилля та бунт як причини збройних конфліктів. Гібридні політичні режими у розгортанні війни.</p> <p>СРС: “Гібридні війни” як феномен сучасності.</p> <p>Дидактичні засоби: Зображувальні наочні посібники: таблиці та схеми.</p> <p>Література: Баз.: 1, 4; Дод.: 8.</p>
5	<p>Тема: Геноцид як прояв масового насильства.</p> <p>Основні питання: Визначення геноциду. Перше та друге покоління теорій геноциду. Ідеологія, дискримінація, расизм, дегуманізація як фактори геноциду. Суб'єкти та актори геноциду. Держава як актор геноциду. Участь у геноциді на індивідуальному та груповому рівнях. Зменшення соціального простору як прояв геноциду. Масові вбивства як засіб геноциду. Ідеологія насильства у здійсненні геноциду. Кейс Гватемали у теорії Р. Бретта. Кейс Руанди у дослідженні соціальних причин та наслідків геноциду.</p> <p>СРС: Переслідування та покарання за геноцид у міжнародно-правовому вимірі.</p> <p>Дидактичні засоби: Зображувальні наочні посібники: таблиці та схеми.</p> <p>Література: Баз.: 5; Дод.: 1.</p>
6	<p>Тема: Підтримка миру та миробудівництво на сучасному етапі.</p> <p>Основні питання: Порядок денний для миру ООН (1992) як документ епохи після “холодної війни”. Мир від “ІКЕА” та обмеження стандартизованих підходів ООН до миротворчості. Традиційні миротворчі операції у підтримці миру. Еволюція миротворчих операцій. Якісна зміна операцій з підтримки миру у 90-х рр.. Медіація та переговори у миротворчості. Миробудівництво в контексті трансформації конфлікту. Демобілізація, демілітаризація та реінтеграція як основні засади миробудівництва.</p> <p>СРС: Досвід реінтеграції Хорватії.</p> <p>Дидактичні засоби: Зображувальні наочні посібники: таблиці та схеми.</p> <p>Література: Баз.: 1, 4; Дод.: 5, 8, 9.</p>
7	<p>Тема: Жертви конфлікту у фокусі сучасних теорій миротворчості.</p> <p>Основні питання: Поняття “жертва конфлікту”. Класифікація та права жертв конфлікту. Теорія соціальної ідентичності про групову динаміку жертвовності. Конфліктний етос у груповій динаміці конфлікту. Д. Бар-Тал про вісім соціетальних вірувань конфліктного етосу. Дегуманізація та віктимізація як аспекти конфлікту. Роль жертв у миробудівництві. Теорії “відновного правосуддя”. Репарації як форма відновлення жертв конфлікту. Прощення, зцілення та співіснування у контексті національного примирення.</p> <p>СРС: “Закриття травми” як етап постконфліктного відновлення</p> <p>Дидактичні засоби: Зображувальні наочні посібники: таблиці та схеми.</p> <p>Література: Баз.: 2; Дод.: 1, 1.</p>
8	<p>Тема: Соціальні наслідки примусової міграції.</p> <p>Основні питання: Примусова міграція як явище: ключові поняття. Загальні характеристики досвіду внутрішнього переміщення. Етапи примусової міграції. Соціально-психологічні аспекти примусової міграції. Подолання досвіду війни у соціо-культурних практиках. Історична пам'ять та реконструкція травматичного досвіду. Гендерні та вікові особливості примусової міграції. Міжнародно-гуманітарний аспект примусової міграції. Стратегія підтримки внутрішньо переміщених осіб.</p> <p>СРС: Правовий статус внутрішньо переміщених осіб в Україні.</p> <p>Дидактичні засоби: Зображувальні наочні посібники: таблиці та схеми.</p> <p>Література: Баз.: 5; Дод.: 1.</p>
9	<p>Тема: Політичні, економічні та ідеологічні виміри ліберального миру.</p> <p>Основні питання: Виміри ліберального миру у теоріях Мак-Джінті та Річмонда. Консервативна, ортодоксальна та емансипаторна моделі ліберального миру. Лібералізація політичних та економічних інституцій як передумова миру. Інтервенції у сфері верховенства права для досягнення ліберального миру. Вестернізація миротворчої</p>

	<p>діяльності. “Вілсонівська тріада” у розумінні миру. Неоліберальна складова втілення ліберального миру. Критика ліберального миру та альтернативні теорії миротворчості. СРС: Ліберальний мир та Україна. Дидактичні засоби: Зображувальні наочні посібники: таблиці та схеми. Література: Баз.: 5; Дод.: 8.</p>
10	<p>Тема: Мирні процеси та переговори. Основні питання: Сутність мирного процесу. Поняття та сторони переговорів. Динаміка та синхронізація переговорного та мирного процесів. Рівні взаємодії сторін переговорів. Інклюзивність як ключова характеристика переговорів. Т. Паффенгольц про форми участі додаткових сторін у переговорні процеси щодо миру. Посередництво та роль “третьої сторони”. Фасилітація, медіація та діалог у мирних процесах. Інтереси, цілі та потреби в процесі переговорів. Умови договороздатності та готовність сторін під час переговорів щодо миру. Характеристика фаз переговорів. Мирна угода як потенційний результат переговорів. СРС: Переговорні стратегії та тактики. Дидактичні засоби: Зображувальні наочні посібники: таблиці та схеми. Література: Баз.: 2; Дод.: 3.</p>
11	<p>Тема: Медіація у мирних процесах. Основні питання: Поняття медіації. Види медіації. Принципи медіації. Сфера застосування медіації. Правове регулювання медіації. Ціннісні основи медіації. Медіація в зарубіжних країнах. Медіація в Україні. Медіація в різних сферах суспільного життя. Соціальна мережа медіаторів. Принципи та правила проведення медіації. Учасники процедури медіації. Особа медіатора: особистісні та професійні компетентності. Етичні принципи роботи медіатора. Застосування медіації у суспільно-політичних та ціннісних конфліктах. Обмеження використання медіації. “Сім гріхів” медіації. Гендерний аспект медіації. СРС: Сучасні дослідження медіації в Україні та світі. Дидактичні засоби: Зображувальні наочні посібники: таблиці та схеми. Література: Баз.: 5; Дод.: 2.</p>
12	<p>Тема: Місцева миротворчість як ресурс врегулювання конфлікту. Основні питання: Міжнародна спільнота, держава та громадянське суспільство: особливості взаємодії відносин при миробудівництві. М.Манн про інфраструктурну владу. Ледерак про архітектуру та інфраструктуру миру. Рівні трансформації конфлікту. Характеристики миробудівництва на місцевому рівні. Нахе-біті, лойа джирга та гачача як приклади місцевої миротворчості. Гібридність як характеристика сучасного миробудівництва. Ризики та обмеження місцевої миротворчості. Приклади місцевих миротворчих інституцій. СРС: Місцева миротворчість в Україні. Дидактичні засоби: Зображувальні наочні посібники: таблиці та схеми. Література: Баз.: 5; Дод.: 7.</p>
13	<p>Тема: Стратегії управління конфліктом. Основні питання: Воєнний та аналітичний виміри стратегії. Взаємозв'язок стратегічних та безпекових досліджень. Стратегічне мистецтво боротьби зі збройними угрупованнями. Гібридна війна як тактика і стратегія. Засоби подолання інформаційних впливів. Стратегії України та Росії в російсько-українському конфлікті. СРС: Стратегія реінтеграції тимчасово окупованих територій в Україні. Дидактичні засоби: Зображувальні наочні посібники: таблиці та схеми. Література: Баз.: 5; Дод.: 1; 2.</p>
14	<p>Тема: Постконфліктне врегулювання як подолання наслідків насилля. Основні питання: Постконфліктна реконструкція, миробудівництво та примирення: основні проблеми. Відповідальність держави у подоланні наслідків насилля згідно до Женевської конвенції. Відмінності кримінального і політичного насилля. Примирення</p>

	<p>“згори-вниз” та “знизу-догори”. Стійке та хитке примирення. Правосуддя перехідного періоду як галузь досліджень щодо подолання масових порушень прав людини. Характеристики перехідного періоду.</p> <p>СРС: Запропонувати успішні та неуспішні кейси постконфліктного врегулювання.</p> <p>Дидактичні засоби: Зображувальні наочні посібники: таблиці та схеми.</p> <p>Література: Баз.: 1; Дод.: 1; 1.</p>
15	<p>Тема: Сутність правосуддя перехідного періоду.</p> <p>Основні питання: “Каскад правосуддя” як передумова виникнення правосуддя перехідного періоду. Сучасні інтерпретації правосуддя перехідного періоду. Цілі правосуддя перехідного періоду. Державотворення та громадянське суспільство у перехідному періоді. Правосуддя перехідного періоду та мобілізація жертв конфлікту.</p> <p>СРС: Витоки ідей правосуддя перехідного періоду</p> <p>Дидактичні засоби: Зображувальні наочні посібники: таблиці та схеми.</p> <p>Література: Баз.: 5; Дод.: 1; 2.</p>
16	<p>Тема: Механізми правосуддя перехідного періоду.</p> <p>Основні питання: Складові правосуддя перехідного періоду. Кримінальна відповідальність за воєнні злочини та злочини проти людяності. Причини використання амністії. Історія та типологія амністій у постконфліктному врегулюванні. Гібридні суди як елемент перехідного періоду. Комісія зі встановлення істини у процесі пошуку правди про конфлікт. Мандат, персональний склад та функції комісій зі встановлення істини. Соціальні наслідки функціонування комісій зі встановлення істини.</p> <p>СРС: Переглянути відео про роботу комісій зі встановлення правди.</p> <p>Дидактичні засоби: Зображувальні наочні посібники: таблиці та схеми.</p> <p>Література: Баз.: 5; Дод.: 1; 2; 3; 4.</p>
17	<p>Тема: Примирення як мета і процес постконфліктного врегулювання.</p> <p>Основні питання: Ключові характеристики примирення. Сфери та рівні примирення. Примирення як перебудова відносин між сторонами. Н. Айкен про теорію соціального наування. Зміни переконань конфліктного етосу. Дилема “стабільність проти миру”. Національне примирення та демократизація. Кейси примирення у Північній Ірландії, Південно Африканській республіці та Руанді.</p> <p>СРС: Дилема “мир проти справедливості”.</p> <p>Дидактичні засоби: Зображувальні наочні посібники: таблиці та схеми.</p> <p>Література: Баз.: 5; Дод.: 1; 4; 5; 6.</p>
18	<p>Тема: Мобілізація держави та громадянського суспільства у російсько-українській війні.</p> <p>Основні питання: Передумови конфлікту на Донбасі. Конфліктний етос під час Євромайдану. Громадянська активність у 2014 рр. Проблеми громадянського суспільства в контексті російсько-українського конфлікту. Тристороння контактна група у Мінську: рішення та труднощі в роботі. Мінські угоди (2014-2022). Агресія Російської Федерації та збройна відсіч України: соціологічний аспект.</p> <p>СРС: Перспективи подолання наслідків війн.</p> <p>Дидактичні засоби: Зображувальні наочні посібники: таблиці та схеми.</p> <p>Література: Баз.: 2, 3; Дод.: 9.</p>

6. Самостійна робота студента

Самостійна робота студента розрахована на підготовку питань до семінарських занять, аналіз окремих першоджерел. Викладач також пропонує до опрацювання сучасні наукові статті та публіцистичні матеріали пов'язані з новітніми тенденціями у сфері конфліктів та миру.

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Навчальні заняття з дисципліни “Сучасні теорії миру та конфліктів” проводяться у формі лекційних та семінарських занять. На лекціях викладач формулює положення теорій сучасних теорій соціально-політичних конфліктів та миротворчості, демонструє кейси сучасних конфліктів, може відтворювати матеріал у вигляді презентації. Лекції відбуваються у формі діалогу, коли викладач задає зустрічні запитання аудиторії щодо навчального матеріалу, може попросити дати оперативну відповідь на поточне запитання, або матеріал попередніх занять. Отримавши базові знання щодо сутності, типологій конфлікту та форм миротворчої діяльності, студенти розроблятимуть карту конфлікту, що передбачає аналіз його соціальних причин. Результати аналізу студенти презентують під час одного з семінарських занять. В процесі занять викладач може показувати студентам відео-матеріали, присвячені питанням врегулювання конфліктів. Основною формою роботи на семінарському заняття є виступ, який поєднує комунікативні здатності студента з демонстрацією та закріпленням знань. Викладач оцінює як глибину, ширину, точність визначень під час виступу студента, здатність оперативно реагувати на запитання аудиторії. Під час семінарського заняття додаткового оцінюється активність студентів при формулюванні запитань, участь у дискусії, формулювання альтернативних гіпотез.

Відвідування занять

Відвідування лекційних і семінарських занять є обов'язковим. Пропущені контрольні заходи оцінювання Пропущену контрольну роботу можна написати повторно, але до моменту проставлення проміжної атестації з урахуванням часу, необхідного викладачу для перевірки роботи. Пропущені експрес-контрольні не відпрацьовуються. Процедура оскарження результатів контрольних заходів оцінювання Студенти мають можливість підняти будь-яке питання, яке стосується процедури контрольних заходів та очікувати, що воно буде розглянуто згідно із наперед визначеними процедурами.

Календарний контроль

Проміжна атестація студентів (далі – атестація) є календарним контролем. Метою проведення атестації є підвищення якості навчання студентів та моніторинг виконання графіка освітнього процесу студентами. На першій проміжній атестації студент отримує «зараховано», якщо його поточний рейтинг на час атестації складає 20 і більше балів. На другій проміжній атестації студент отримує «зараховано», якщо його поточний рейтинг на час атестації складає 40 і більше балів. У випадку, якщо цей показник не відповідає вимогам, виставляється «не атестований». Відпрацювання «не атестації» здійснюється на консультаціях з викладачем шляхом усної відповіді на питання не засвоєного студентом матеріалу.

Для оскарження контрольних заходів студент має подати заяву, у якій має бути вказана причина оскарження, наведені факти упередженості викладача. Викладач повинен обговорити дану заяву зі студентом особисто на консультації. В разі відсутності порозуміння щодо результату контрольного заходу, формується комісія з викладачів кафедри, яка оцінює процедуру проведення контрольного заходу та претензії студента. Комісія може вирішити провести контрольний захід повторно, або відхилити заяву. Рішення комісії є остаточним та оскарженню не підлягає.

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>. 3

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Неформальна освіта. За бажанням здобувача, в умовах, що не сприяють регулярному відвідуванню занять, допускається вивчення окремих змістовних частин дисципліни в асинхронному режимі, зокрема через опанування дистанційних курсів та інших форм неформального навчання. Для врахування в рейтинговій системі оцінювання балів за такі курси, вони мають змістовно відповідати певним темам силабусу, а їх проходження узгоджене з викладачем дисципліни. На підтвердження проходження неформального навчання студент має надати відповідний документ (сертифікат) із зазначенням назви курсів та їх обсягу в годинах. Визнання результатів неформальної освіти відбувається у порядку визначеному у відповідному Положенні КПІ ім. Ігоря Сікорського: <https://osvita.kpi.ua/node/179>

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Рейтинг студента з дисципліни складається з балів, що він отримує за наступні види робіт:

- 1) відповіді на семінарських заняттях;
- 2) активна робота на семінарських заняттях;
- 3) експрес-контрольні в процесі лекційних занять;
- 4) Модульної контрольної роботи (МКР).

I. Робота протягом семестру

1. Виступи на семінарських заняттях

Максимальна кількість балів, які студент може отримати на всіх семінарських заняттях протягом семестру, дорівнює 25 балів.

При відповіді на кожне питання студент отримує:

«відмінно» – 5 балів – повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) якщо при відповіді студент демонструє глибоке знання матеріалу, логічно і послідовно його викладає, дає обґрунтовані висновки, вільно оперує конкретними даними, з легкістю і переконливо відповідає на поставлені питання;

«добре» – 4 бали – достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації) або повна відповідь з незначними неточностями, відповідає на більшість з поставлених запитань викладача та студентів;

«задовільно» – 3 бали – неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації)

«незадовільно» – 0 балів – значні помилки, виступ не послідовний, на поставлені запитання не відповідає взагалі, відсутня робота на семінарі.

2. Активність роботи на семінарських заняттях

Максимальна кількість балів, які студент може отримати на всіх семінарських заняттях протягом семестру, дорівнює 15 балів.

«відмінно» – 3 бали – студент бере активну участь в обговоренні усіх питань плану семінарського заняття;

«добре» – 2 бали – студент бере участь в обговоренні окремих питань плану семінарського заняття.

«задовільно» – 1 бал – студент бере участь в обговоренні одного питання плану семінарського заняття.

«незадовільно» – 0 балів – студент не бере участі в обговоренні питань теми семінарського заняття.

3. Експрес-контрольні на лекціях

Експрес-контрольні роботи оцінюються у 5 балів кожна. Враховуючи, що протягом семестру відбувається 4 експрес-контролі, максимальна кількість балів за експрес-контрольні – 20 балів.

«відмінно» – 5 балів – повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації);

«добре» – 4 балів – достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації) або повна відповідь з незначними неточностями;

«задовільно» – 3 бали – неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації) та незначні помилки;

«незадовільно» – 0 балів – немає відповіді, або студент відсутній під час написання роботи.

4. Модульна контрольна робота (МКР)

Дві МКР оцінюються максимально 10 балів кожна. Відповідно, сумарний ваговий бал для МКР – 20 балів.

Кожна МКР передбачає письмову відповідь на 1 питання, протягом однієї академічної години на семінарських заняттях.

Оцінювання відповіді на питання здійснюється за наступними критеріями:

«відмінно» – 10-9 балів – надаються точні дефініції, надано декілька теоретично обґрунтованих аргументів щодо питання, наведення прізвищ дослідників, які вивчали дану проблему;

«добре» – 7-8 балів – відображається сутність питання, але наявні неточності у відповіді;

«задовільно» – 6 балів – неповна відповідь, наявні суттєві помилки;

«незадовільно» – 0 балів – відсутня або некоректна відповідь.

б. Заохочувальні бали

Всього не більше 10 балів за такі види робіт:

– за науково-дослідницьку діяльність (участь у конференціях, «Днях науки ФСП», конкурсах студентських робіт, публікації);

– участь у факультетських олімпіадах з дисципліни та всеукраїнських олімпіадах.

II. Порядок проведення атестацій і семестрового контролю

На першій атестації студент отримує «зараховано», якщо його поточний рейтинг на час атестації складає 20 і більше балів.

На другій атестації студент отримує «зараховано», якщо його поточний рейтинг на час атестації складає 40 і більше балів.

У випадку, якщо цей показник не відповідає вимогам, виставляється «не атестований».

Сума рейтингових балів, отриманих студентом протягом семестру, за умови зарахування МКР, переводиться до підсумкової оцінки згідно з таблицею переведення. Якщо сума балів менша за 60, але МКР зараховано, студент виконує залікову контрольну роботу. У цьому разі сума балів за виконання МКР та залікову контрольну роботу переводиться до підсумкової оцінки згідно з таблицею переведення. Студент, який у семестрі отримав більше 60 балів та має позитивну оцінку за МКР, отримує залікову оцінку «автоматом».

Студент, який у семестрі отримав більше 60 балів, але бажає підвищити свій результат, може взяти участь у заліковій контрольній роботі. У цьому разі остаточний результат складається з балів, отриманих на заліковій контрольній роботі та балів за МКР.

Ваговий бал залікової контрольної роботи – 80 балів.

Завдання залікової контрольної роботи складається з чотирьох питань, на які повинен відповісти студент. Питання є різними за змістом, відповідають тематиці лекцій, семінарів, самостійної роботи, питань з самоконтролю (перелік питань у додатку 3).

Відповідь на кожне питання оцінюється у 20 балів.

Система оцінювання питання:

«відмінно» – 20-18 балів – повна відповідь на питання (не менше 90% потрібної

інформації);

«добре» – 17-15 балів – достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації, незначні неточності);

«задовільно» – 14-12 балів – неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації та деякі помилки);

«незадовільно» – 0 балів – незадовільна відповідь.

Поточний контроль: *експрес-опитування, опитування за темою заняття, МКР.*

Календарний контроль: *провадиться двічі на семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог силабусу.*

Семестровий контроль: *залік*

Умови допуску до семестрового контролю: *семестровий рейтинг більше 40 балів.*

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

Кількість балів	Оцінка
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Питання на залік.

1. Сутність конфлікту та причини конфліктів.
2. Типологія конфліктів. Збройний конфлікт як різновид конфлікту.
3. Мир у негативному та позитивному розуміннях.
4. Суб'єкти збройних конфліктів.
5. Миротворчість, підтримання миру та миробудівництво як поняття сучасних соціальних теорій.
6. «Ліберальний мир» як особлива модель миротворчості.
7. Система міжнародних відносин та глобальний порядок після Другої Світової війни.
8. Діяльність ООН з підтримання миру після Другої Світової війни.
9. Держава та внутрішньодержавні війни: специфіка взаємодії урядів, озброєних угруповань та зовнішнього втручання.
10. Соціально-економічні детермінанти розділення суспільств.
11. Динаміка ескалації, стабілізації та деескалації конфлікту.
12. Роль «спойлерів» у конфліктному врегулюванні.
13. Сутність та типологія воєн. Відмінності воєн у XIX та XX сторіччях.
14. Розбудова модерної держави та війна у теорії Ч. Тіллі.
15. «Нові війни»: сутнісні характеристики за М. Келдор.
16. Перше та друге покоління теорій геноциду.
17. Суб'єкти та актори геноциду.
18. Участь у геноциді на індивідуальному, груповому та інституційному рівнях.
19. Порядок денний для миру ООН (1992) як документ епохи після «холодної війни».
20. Мир від «ІКЕА» та обмеження стандартизованих підходів ООН до миротворчості.
21. Демобілізація, демілітаризація та реінтеграція як основні засади миробудівництва.
22. Поняття «жертва конфлікту».
23. Класифікація та права жертв конфлікту.
24. Теорія соціальної ідентичності про групову динаміку жертвовності. Конфліктний етос у груповій динаміці конфлікту.
25. Д. Бар-Тал про вісім соціетальних вірувань конфліктного етосу.

26. Теорії «відновного правосуддя».

27. Примусова міграція як явище: ключові поняття. Загальні характеристики досвіду внутрішнього переміщення.

28. Виміри ліберального миру у теоріях Мак-Джінті та Річмонда.

29. Критика ліберального миру та альтернативні теорії миротворчості.

30. Міжнародна гуманітарна система та російсько-українська війна

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено кандидатом політичних наук, доцентом, доцентом кафедри соціології Багінським Андрієм Владиславовичем,

Ухвалено кафедрою соціології (протокол № 12 від 24.05.24)

Методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 9 від 26.06.2024).